

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ tevékenysége 1974—1975-ben

Az 1974. és 1975. évről szóló beszámolót sem kezdhjük másképpen mint a korábbiakat: a könyvtárügy, a könyvtári szolgáltatások fejlesztését szolgáló tevékenységiünk szilárd alapját jelentették azok a kapcsolatok, az együttműködésnek különféle formái és a kölcsönös előnyökkel járó megállapodások, amelyek a KMK-t könyvtári és könyvtárügyön kívüli szervekhez fűzik. Úgy véljük, hogy a tényleges teljesítményeken nyugvó együttműködési készségünknek köszönhetjük partnereink számának növekedését, s nagy örömünkre szolgál, hogy számítanak nem formális közreműködésünkre.

Munkánk általános jellemzésére hadd említsünk meg három fontosnak vélt vonást. Az egyik az, hogy nemzetközi kapcsolataink, s ezen belül is a szocialista országok könyvtárügyeihez fűződő szálak nemcsak mennyiségileg szaporodtak, hanem tartalmasabbakká is váltak. Másodikként azt említjük, hogy szolgáltatásaink egész sora szilárdult meg az utóbbi időben, bizonyította hasznosságát, sőt eredményesen fejlődött a kialakult keretek között. Végül megállapítható, hogy mind következetesebben érvényesül munkánkban az a ciklus, aminek főbb állomásait a következőkkel írhatjuk le: a könyvtári gyakorlat tanulmányozása, a probléma érzékelése — vizsgálat, kutatás-elemzés, általánosítás — a gyakorlatra való visszahatás (továbbképzés, konferencia, kiadvány stb.). A KMK szervezeti egységeinek munkájában mindinkább összefonódik az elméleti-kutatási tevékenység a gyakorlati-módszertani tennivalókkal, sőt esetenként konkrét szolgáltatásokkal.

Mivel az 1975-ös év az ötéves tervciklus záróéve is egyben, előjáróban röviden sommázzuk ezen időszakban elért legfőbb eredményeinket is.

Jó érzéssel állapítjuk meg, hogy sikerült tevékenységünket a III. Országos Könyvtárügyi Konferencia által meghatározott irányokban folytatni. Intenzíven támogattuk az országos és megyei könyvtári szakfelügyeletet döntéselőkészítő tanulmányokkal, vizsgálatokban való részvétellel, különféle segédletek közreadásával és tájékoztató rendezvények szervezésével, anélkül, hogy magunknak szakfelügyeleti hatáskört kívántunk volna. Előrelépést jelentett a módszertani munkában, hogy a közvetlen instruálás helyett mindinkább előtérbe került a szakmai tanácsadás, a konzultáció, a kooperációs vállalkozások kezdeményezése és ösztönzése. Erősödött kutatásszervezési szerepünk, s fejlődött saját kutatásaink volumene és színvonala, különösen az olvasás- és könyvtárszociológia, osztályozás-elmélet, a szakirodalmi ellátottság, valamint a közművelődési könyvtárak álló-

mánya területén. A szakmai közvélemény alapján jogosan lehetünk büszkéek a képzésben és továbbképzésben elért teljesítményeinkre. Vezető szolgáltatásunk, a közművelődési könyvtárak állománygyarapítását segítő *Új Könyvek* c. folyóirat ideológiai szilárdságát és értékítéletét tekintve erősödött, s szolgáltatások együttesévé fejlődött. A könyvtárügyet és informatikát felölelő szakirodalmi információszolgálatunk megújult. A teljesség igénye nélkül soroljuk fel azokat a munkaterületeket, amelyek a tervidőszak során figyelemreméltó eredményeket mutattak fel: a különféle könyvtártípusok fejlesztési irányelveinek kidolgozása és megvalósulásuk elősegítése, a munkások, a fiatalok és a nemzetiségek könyvtári ellátásának szorgalmazása, a szakszervezeti könyvtárak módszertani gondozása, a könyvtári propaganda, a könyvtárak közönségkapcsolatának fejlesztése, a zenei részlegek gondozása, a helyismereti gyűjtemények és szolgáltatások támogatása, a könyvtárgazdaságtan kérdéseinek vizsgálata, a könyvtárgépesítés ösztönzése, a könyvtári építkezések segítése. Öt év alatt számos kiadványunk jelent meg, többről közülük talán elmondható, hogy hiányt pótoltak. Sokat tettünk a magyar könyvtárügy nemzetközi elismertetéséért, fejlesztettük kapcsolatainkat, elsősorban a szocialista országok könyvtárügyével.

I. KÖNYVTÁRPOLITIKAI FELADATOK

Döntés-előkészítés

Több döntés-előkészítő anyagot dolgoztunk ki a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztálya számára.

A magyar könyvtárügy IV. ötéves tervének időszakáról könyvtártípusonként elemző tanulmányokat készítettünk a megtett út értékelése és a fejlődés várható irányainak kitűzése céljából. Az egységes koncepció alapján álló résztanulmányok egy kivételével elkészültek; összeszerkesztésük, esetleges publikálásuk a következő év feladata.

Megbízást kaptunk arra, hogy az MSZMP közművelődési határozata alapján az Országos Pedagógiai Intézettel és a Népművelési Intézettel együtt dolgozzuk ki az alsófokú központokban és mellékfalvaikban működő komplex művelődési intézmények modelljét. Első megközelítésben a három intézet külön-külön fogalmazta meg elképzeléseit, majd a szempontok egyeztetése alapján mi készítettük el az integrált javaslatot.

Jelentést készítettünk a szakszervezeti könyvtárak és a vállalati szakkönyvtárak együttműködésének helyzetéről, s javaslatot tettünk a fejlesztés kívánatos irányaira a munkásság szakirodalmi ellátásának javítása érdekében.

A fizikai értelemben véve hátrányos helyzetben levő személyek könyvtári ellátásának előmozdítására felmérést készítettünk elő, hogy az utóbbi évek fejlődését viszonyíthassuk az 1968-as helyzethez; a felmérést a kórházakon kívül kiterjesztjük a szociális otthonokra és a házhoz kötött személyekre is. A visszaérkezett kérdőívek feldolgozása folyik.

Tájékoztatót adtunk a közművelődési könyvtárak állománygyarapításának minőségi jellemzőiről, az állományépítési gyakorlatban előforduló pozitív és negatív jelenségekről, továbbá a Könyvértékesítő Vállalat könyvtárellátó tevé-

kenységében mutatkozó súlyos problémákról, amelyek igen hátrányosan befolyásolják a közművelődési könyvtárak állománygyarapító és feldolgozó munkáját.

Külső szakértőkkel tanulmányt dolgoztattunk ki egy központi kötetzet létesítésére. E kötetzet elsőrendű feladata a Könyvértékesítő Vállalat könyvtárellátó osztálya által forgalomba hozott könyvek könyvtári kötéssel való ellátása lenne, de kapacitást nyújtana a használatban elrongálódott anyag újrakötéséhez, valamint periodika-évfolyamok bekötéséhez is.

Az Országos Széchényi Könyvtár illetékes részlegeivel együttműködve jelentést készítettünk néhány központi könyvtárügyi szolgáltatás helyzetéről, s javaslatot tettünk fejlesztésükre.

Elkészült a könyvtárközi kölcsönzés vizsgálatának zárójelentése, s levontuk e fontos központi szolgáltatás hatékonyságának növelésére vonatkozó következtetéseket; a vizsgálat eredményeit a szakajtó és előadások révén a szélesebb szakmai közvéleménnyel ismertettük.

Az érintett regionális központokban tárgyalásokat folytattunk 1974 végén és 1975 elején, majd jelentést tettünk a Kulturális Minisztériumnak a kötelespéldányok regionális fogadásának feltételeiről, s az ezzel kapcsolatos kívánságokról. Javaslatot dolgoztunk ki a kötelespéldányok elosztásának új rendjére.

Több oldalról közelítettük meg a központi tárolókönyvtár kérdéskörét. Előzetes munkahipotézist dolgoztunk ki, majd több részlettanulmányra (gyűjtőköri határok tudományáganként, jogi kérdések, működési problémák stb.) adtunk megbízást; kérdőíven tájékoztunk a tudományos és szakkönyvtárak igényeiről és elképzeléseiről, konzultáltunk szakemberekkel, s kikértük a megyei könyvtárak véleményét a tárolókönyvtár könyvtárközi kölcsönzésben betöltendő szerepéről.

Kidolgoztuk a különféle közgyűjtemények együttműködésére vonatkozó irányelvjavaslatot, korábbi és folyamatban levő vizsgálódásaink, szolgáltatásaink alapján.

Szakfelügyelet

Közreműködtünk a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályának szakfelügyeleti vizsgálataiban, amelyeket Győr megyében, Hajdu-Bihar megyében, Vas megyében és Veszprém megyében, valamint a Magyar Írók Szövetsége könyvtárában (1974), továbbá Tolna, Nógrád, Pest és Fejér megyében, a fővárosban, valamint a Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárában (1975) tartott. A KM nemzetiségi osztálya felkérésére részt vettünk a Pest megyében élő nemzetiségek kulturális ellátását érintő szakfelügyeleti vizsgálatban.

A megyei (fővárosi) szakfelügyeleti tevékenység támogatására 1974-ben az állománygyarapítás és az olvasószolgálat szakfelügyeleti kérdéseiről, 1975-ben a munkások könyvtári olvasásáról és a fiatalok könyvtári ellátásáról rendeztünk szemináriumokat. Többször konzultáltunk a fővárosi szakfelügyeleti rendszer kialakítása ügyében, s adtunk segítséget a megyei szakfelügyeleteknek.

A másodszer meghirdetett „Kiváló Könyvtár” pályázat központi értékelését előkészítettük; ennek érdekében részt vettünk a helyszíni ellenőrzésben, a megyei értékelő bizottságok munkájában és feldolgoztuk a megyei jelentéseket. A harmadik kiírásban folyamatosan gondoztuk a pályázat napi ügyeit, s konzultáltunk a benevezett könyvtárak munkatársaival.

A Könyvtár és Művelődés című szabadlapos kiadványból 1974-ben kilenc, 1975-ben hat szám jelent meg a megyei és városi pártbizottságok, tanácsok folyamatos tájékoztatására. A hazai és a külföldi könyvtári élet figyelmet érdemlő jelenségeire, eseményeire, dokumentumaira kívántuk e szolgáltatás használóinak figyelmét felhívni.

Statisztika

A *Településeink könyvtári ellátása* című, évente megjelenő statisztikai kiadványunk településenként sorolta fel a tanácsi és szakszervezeti közművelődési könyvtárak adatait; 1975-ben a települések központi könyvtárainak adatait már külön is szerepeltettük. Részt vettünk a statisztikai adatszolgáltatási rendszer egységesítési munkálataiban; kidolgoztuk a szakszervezeti könyvtári hálózatok számára az új rendnek megfelelő éves statisztikai összesítő jelentőlapjait, szakmák szerinti bontásban is.

A statisztikai adatszolgáltatás rendszerében bekövetkezett változások miatt (új foglalkozási kategorizálás lépett életbe) elkészítettük az új beiratkozási napló és statisztikai jelentőlap kéziratát. Továbbá kidolgoztuk a nemzetiségek—lakta települések közművelődési és iskolai könyvtárainak statisztikai jelentőlapját és kitöltési útmutatóját.

A statisztikai adatszolgáltatásra kötelezett tudományos és szakkönyvtárak körének radikális bővítésére címjegyzéket állítottunk össze, továbbá javaslatot dolgoztunk ki az országos összesített adatok táblázatainak csökkentésére. Megszerveztük az Egyetemi Számítóközpont részére az 1974. évi tudományos és szakkönyvtári statisztikai jelentések ellenőrzési és kódolási munkáit. Külön kiadványban tettük közzé a felsőoktatási könyvtárak második országos konferenciájára az egyetemi könyvtárak három évtizedes fejlődését bemutató adatgyűjteményt.

II. AZ EGYES KÖNYVTÁRTÍPUSOK PROBLÉMÁI, MEGHATÁROZOTT OLVASÓRÉTEGEK KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA

Közművelődési könyvtárak

A felsőfokú központok könyvtárigazgatói részvételével 1974-ben rendezett három értekezleten aktuális témákat tűztünk napirendre. Az Országgyűlési Könyvtárban a társadalomtudományi szakirodalmi információs rendszer kialakításáról hangzottak el előadások, s az Országgyűlési Könyvtár szolgáltatásaival, az együttműködés lehetőségeivel ismerkedtek meg a jelenlevők. A zalaegerszegi Megyei Könyvtárban a közművelődési és az iskolai könyvtárak együttműködése, a debreceni Megyei Könyvtárban pedig a közigazgatás információs szükségleteiről, s azok kielégítésének módjáról volt szó. 1975-ben — együttműködve a Népművelési Intézettel — értekezletet szerveztünk a megyei könyvtárak és művelődési központok igazgatói számára az együttműködés aktuális kérdéseiről.

Folytatódott és befejeződött a középfokú településeken működő könyvtárak igazgatói számára rendezett értekezletsorozat, amelyen e könyvtártípus legfon-

tosabb kérdései kerültek napirendre. Szolnok, Celldömölk, Nagyatád és Tata volt az 1974. évi értekezletek színhelye. Az értekezleteken elhangzottak alapján munkaközösséget szerveztünk a B-típusú könyvtár modelljének kidolgozására. A munkaközösség tagjai részére 1975-ben három megbeszélést tartottunk — az egyéni konzultációkon kívül —, s néhány szinopszis, részanyag már elkészült.

Kidolgoztuk 1974-ben a dunaújvárosi összevont tanácsi és szakszervezeti városi könyvtár szervezeti és működési modelljét; meg kell azonban állapítanunk, hogy a végül is elfogadott megoldás lényeges pontokon eltér az általunk javasoltól. Ezért 1975-ben már csak szerény mértékben, konzultációval segítettük a dunaújvárosi könyvtárat az egységes tanácsi és szakszervezeti hálózat gondozásában. Elkészítettük annak a felmérésnek a tervét, amely a művelődési otthon és a könyvtár együttműködését kívánja vizsgálni.

A Fővárosi Tanács művelődésügyi főosztálya felkérésére a Kelenföldön épülő könyvtár és klub részére funkcionális és szervezeti koncepciót dolgoztunk ki, amelynek kiindulási pontja az, hogy az egész épületben egyetlen szervezeti egység, a könyvtár működik, mégpedig olyan könyvtár, amely kibővített funkciórendszere keretében ellátja az egyéb közművelődési feladatokat is.

Szakkönyvtárak

Megindítottuk a múzeumi könyvtárak szakmai irányelveit megalapozó munkákat: 1974 elején és derekán értekezletet szerveztünk a múzeumi könyvtárosok számára a vállalkozás kérdéseinek megbeszélésére, majd részletes kérdőívet dolgoztunk ki a helyzet felmérésére. 1975-ben megfogalmaztuk a múzeumi könyvtárak fejlesztési irányelveinek tervezetét; ezt megelőzően konzultáltunk több könyvtárossal, tájékozódunk a szakirodalomban, s feldolgoztuk a vonatkozó felmérés kérdőíveit.

Mindezeket a munkákat a Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központtal együttműködve végeztük és végezzük.

A Kohó- és Gépipari Minisztérium Tudományos Műszaki és Tájékoztatási Intézetével kötött együttműködési szerződés alapján megkezdtük a vállalati szakkönyvtári modellek kidolgozását. Elkészült néhány alapozó jellegű rész tanulmány a vállalati könyvtár funkcióiról, a vállalatok tipizálásáról, valamint e témáknak a mezőgazdaság területén jelentkező sajátosságairól. Néhány helyszíni vizsgálat is hozzátartozott az előkészületekhez.

A társadalomtudományi szakirodalmi információs rendszerek kifejlesztése érdekében kidolgoztuk az egyes szakterületek információs szükségleteinek becslésére, az igények felmérésére, valamint az információs rendszer megteremtésére vonatkozó metodikát, s ezt az érdekelt szakközpontok rendelkezésére bocsátottuk. Továbbra is szoros volt az együttműködésünk az Országgyűlési Könyvtárral, elsősorban a külpolitikai, kisebb mértékben a közigazgatási információs rendszer üzemeltetése, ill megszervezése tekintetében. A befejezéséhez közeledik a külpolitikai információs rendszer számára készülő deskriptor-jegyzék kidolgozása.

A társadalomtudományi szakirodalmi információs rendszer fejlődése magával hozta, hogy szükségessé vált egy önálló szervezet létrehívása a terület központi és koordinációs feladatainak ellátására; így a KMK idevágó feladatait 1975 elején átadta a Társadalomtudományi Információs Titkárságnak, amely ugyancsak az

Országos Széchényi Könyvtár keretében, a KMK-hoz hasonló jogállással, a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztálya közvetlen alárendeltségében működik.

Az MTA társadalomtudományi főosztálya megbízása alapján szerződéses munka keretében javaslatot dolgoztunk ki a négy akadémiai közgazdaságtudományi intézet közös könyvtári és szakirodalmi tájékoztató szolgálatának megszervezésére. Megjegyzendő, hogy a kifejlesztett modell egyéb, hasonló feladatokhoz mintául felhasználható.

Az egyházi könyvtárak könyvtárosai részére háromnapos továbbképzést szerveztünk. Célja az volt, hogy a muzeális gyűjtemények feltáráshoz, különösen a régi magyar nyomtatványok számbavételéhez gyakorlati segítséget nyújtson.

Munkásolvasók

A munkások könyvtári ellátásának javítása érdekében kifejtett tevékenységünk 1974—1975-ben is a korábban kijelölt irányban folyt. Közreműködtünk az „Olvasó Munkásért” pályázat előkészítésében, összegeztük a jelentkezéseket, s értékelési szempontokat dolgoztunk ki az elbíráláshoz. Összeállítottuk és nyomdába adtuk a munkások könyvtári ellátásának fejlesztéséről, a munkásolvasókkal való foglalkozásról szóló útmutatót. Állománygyarapítási és olvasószolgálati szempontból egyaránt hasznos tanulságokkal járt annak a pályázatnak az elemzése, amit az Állami Könyvterjesztő Vállalat hirdetett meg a szocialista brigádok számára: hogyan kívánják összeállítani házikönyvtárukat? A tanulmányt a *Társadalmi Szemle* közölte.

Előrehaladtunk a Csepel Vas- és Fémművek fizikai dolgozóinak könyvvásárlási és könyvtárhasználati szokásait vizsgáló kutatásunkkal, amelyet a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésével együtt végzünk. Összegyűjtöttük a könyvtárakra vonatkozó statisztikai adatokat, elkészítettük a könyvtárosokkal az interjúkat, s megkezdtük a kérdőíves interjúk lefolytatását a mintául kiválasztott munkások körében.

Megvizsgáltuk KERTÉSZ Ákos: *Makra* című művének befogadását munkásolvasóink körében. A vizsgálat eredményeiről jelentés készült, amelynek kiadásáról az MTA Irodalomtudományi Intézetével tárgyalunk.

Bekapcsolódtunk a szakmunkások életmódját, életminőségét és értékrendjét vizsgáló, a Népművelési Intézet és az MTA Szociológiai Kutatóintézete által folytatott kutatásba. Elkészítettük a művelődési szokásokra vonatkozó kérdőívet, s feldolgoztuk a próbafelvétel adatait.

Módszertani kísérlet céljából elvállaltuk a Magyar Hajó- és Darugyár szak szervezeti könyvtárát látogató munkásokból alakult önművelő kör vezetését. A kísérlet 1975 szeptemberében kezdődött, értékelése egyelőre korai volna.

Gyerekek és fiatalok

Ismét megindítottuk a gyerekkönyvtárosi egyéves továbbképző tanfolyamot, a korábbihoz (1970/1971) képest módosított programmal. A tanfolyam 1975 májusában fejeződött be, negyven résztvevő kapott bizonyítványt. Tájékoztatót szerveztünk a gyerekkönyvtárosok részére Egerben, Győrött és Budapesten

(1974), valamint Miskolcon, Debrecenben, Nyíregyházán, Veszprémben és Mohácson (1975).

A gyerekkönyvtárosok kézikönyvének elkészülte vontatottan haladt, ugyanis új vázlat alapján, kibővített szerzői kollektíva látott munkához. Belső használatra elkészült egy műhelytanulmány a gyerekkönyvtárak és részlegek állományépítési kérdéseiről.

Javaslatot tettünk a Móra Kiadónak, hogy jelentessen meg egy könyvtárhasználati útmutatót a „Bölcs Bagoly” sorozatban; nyitott kapukra találtunk.

Az MTA Irodalomtudományi Intézetében működő tantervkészítő munkacsoportot információkkal és szakvéleményekkel segítettük az irodalomoktatási tanterv kidolgozásában.

A középiskolások számára készített könyvtárhasználati kalauzt különböző típusú középiskolákban 1974 folyamán módszertani kísérlet formájában feldolgoztattuk; ez egyben a rendszeres könyv- és könyvtárhasználat didaktikai kísérlete is volt. A tapasztalatok alapján készült módszertani útmutató lektorálás utáni átdolgozása folyamatban van. A kalauz új kiadását a Tankönyvkiadó gondolja.

A József Attila Gimnáziumban a tanári kar cselekvő részvételével lefolytatott négyéves, az intenzív könyvtárhasználatra épülő oktatási módszerekre vonatkozó kísérlet tapasztalatairól összefoglaló kutatási jelentés elkészült; kézírata a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban hozzáférhető. A dolgot az MTA elnöksége kutatási jutalomban részesítette.

Megjelentettük azt a gyűjteményes kötetet, amely a könyvtárban tartott tanórák leírását tartalmazza; társkiadónk a Fővárosi Pedagógiai Intézet.

Kérdőíves felmérés alapján helyzetképet rajzoltunk a közművelődési könyvtárak rendezvényeiről, művelődési köreiről, ifjúsági klubjairól. Ehhez csatlakozóan a Népművelési Intézet anyagi támogatásával a kis csoportokban rejlő olvasónevelési lehetőségek feltárására feldolgoztuk húsz, könyvtárban működő klub programját, számos klubprogramot figyeltünk meg és elemeztünk, továbbá tizennyolc klub tagságával kérdőíves interjút készítettünk. Megszerveztük a könyvtárak részvételét a II. Országos Ifjúsági Klubmódszervásáron, ahol három forgatókönyvvel és egy bemutatott programmal szerepeltünk.

A könyvtárakban működő ifjúsági klubok tevékenységének segítésére példátartat állítottunk össze a különféle típusú klubfoglalkozásokhoz. A kézirat sokszorosítás előtt áll.

Meglátogattunk több olvasótábort, s begyűjtöttük tapasztalataikat. Ezekről előzetes jelentést készítettünk.

Nemzetiségi olvasók

A nemzetiségi könyvtárak állományát és használatát 1974-ben minden könyvtárra kiterjedően felmértük; az adatok alapján jelentést készítettünk a Kulturális Minisztérium számára.

A nemzetiségek könyvtári ellátásának fejlesztése érdekében megszerveztük, majd elbíráltuk az Írjunk-olvassunk anyanyelvünkön nevű pályázat könyvtári részét. A báziskönyvtárakkal együtt továbbképző szemináriumokat rendeztünk 1974-ben és 1975-ben a nemzetiségi községek könyvtárosai és pedagógusai számára. A pécsi, mohácsi és bajai báziskönyvtárral közösen kétnapos tovább-

képzést tartottunk 1975-ben Pécsen. A Kulturális Minisztérium nemzetiségi osztályához javaslatot juttattunk el a nemzetiségi gimnáziumokban, valamint a pécsi és szegedi tanárképző főiskolán szervezendő alapfokú könyvtárosképző tanfolyamokra.

III. A KÖNYVTÁRI MUNKA EGYES TERÜLETEI

Olvasószolgálat

A felszabadulás 30. évfordulójára az Olvasó Népert mozgalom keretében a Hazafias Népfrent Országos Titkársága megbízásából olvasási programot készítettünk elő, s aktívan segítettük a szervező- és propagandamunkát végző könyvtárakat. A háromszor harminc könyvet tartalmazó listát és a módszertani útmutatót 120 ezer, illetve 20 ezer példányban nyomtattuk ki. Új módszereket dolgoztunk ki, kiadványokban és egyéb módon népszerűsítettük azokat. Az olvasási program eredményeit országosan összesítettük, értékeltük, s előkészítettük a legjobb eredményt elért könyvtárosok jutalmazását.

Felvettük a kapcsolatot számos országos szervezettel, szervezettel és intézménnyel a központi és helyi könyvtári propagandatevékenység fejlesztése érdekében. Az Országos Könyvtári Propagandabizottság negyedévenként tartott értekezletet, s az *Eseménynaptár* szerkesztési kérdéseinek megvitatásán túl tájékozódott egy-egy hálózat propagandatevékenységéről. Irányítottuk az *Eseménynaptár* szerkesztőbizottságát, támogattuk a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szerkesztői munkáját, s gondoztuk a kiadvány módszertani rovatát. A könyvtári propagandisták számára évente két alkalommal egynapos továbbképző konferenciát rendeztünk; e továbbképzéseken és egyéb fórumokon a figyelmet elsősorban a közönségkapcsolat és közvéleményformálás elméleti és gyakorlati kérdéseire fordítottuk.

Nyomdába adtuk a könyvtári propagandamunka különféle területeivel foglalkozó tanulmánygyűjteményt, amely az 1972-ben meghirdetett pályázatra érkezett munkákból állt össze.

A közművelődési könyvtárak olvasószolgálatában dolgozó könyvtárosok egyéves továbbképző tanfolyama befejeződött; összesen 47 hallgató kapott bizonyítványt. A tanfolyam sikerét jelzi, hogy hamarosan sort kell kerítenünk megismétlésére.

Előkészítettük azt a kísérletet, amelynek célja az A- és B-típusú könyvtárakban az ún. általános részleg állományának és munkamódszereinek a kialakítása.

A Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóintézet programjához kapcsolódva részt vettünk a könyvtári ellátó és konzultációs központokra épülő felnőttoktatási kísérlet megszervezésében. Ennek keretében Pécsen a Megyei Könyvtárban értekezletet szerveztünk az érdekelt dunántúli könyvtárak számára, a levelező hallgatók könyvtárhasználati kalauzájának kéziratát pedig sokszorosításra adtuk.

A közművelődési könyvtárak bibliográfiai vállalkozásainak középtávú összehangolására a Fővárosi Szabó Ervin könyvtárral közösen tervezetet készítettünk 1974-ben és javaslatot tettünk a feladatok munkamegosztáson alapuló megoldására. Csupán néhány megyei könyvtár jelentkezett a tervben szereplő egy-egy bibliográfia összeállítására, s éppen a legfontosabb műfaj, az egy-egy szakterület

irodalmába bevezető kalauz nem lett vállalkozóra. Valószínű, hogy más körben kell keresnünk őket. A koordináció szerény eszközeként közzétettük a könyvtárak 1974. és 1975. évi bibliográfiai terveit.

Állománygyarapítás

Állandó feladatunkat jelenti a közművelődési könyvtárak állománygyarapításának minőségi és mennyiségi vizsgálata, az *Új Könyvek* című állománygyarapítási tanácsadónk hatásfokának nyomon követése. Átdolgozva és kiegészítve megjelentettük az 1968–1972-es évek állományalakulását elemző kiadványt. Megvizsgáltuk az *Új Könyvek* befolyásoló hatását a társadalomtudományi irodalom és a szocialista országok szépirodalmának vonatkozásában, egy 35 könyvtárra kiterjedő mintával. Tanulmányt készítettünk a 20. századi magyar irodalom és irodalomtudomány állománygyarapítási kérdéseiről a különböző nagyságrendű közművelődési könyvtárak szemszögéből. A közművelődési könyvtárak állománygyarapításának egyes minőségi kérdéseiről műhelytanulmányt készítettünk, s esettanulmányt írtunk egy B-típusú könyvtár állománygyarapítási gyakorlatáról. Az A-típusú könyvtárak külföldi folyóirat-állományának célszerű alakítása érdekében egy 650 tételből álló listával vetettük egybe az egyes könyvtárakba ténylegesen járó folyóiratokat, figyelemmel kihasználtsági fokukra. A beérkezett jegyzékek értékelése, véleményezése folyamatban van. Az Országos Széchényi Könyvtár felkérésére összeállítottuk az A- és B-típusú könyvtárak igényeire való tekintettel azon legfontosabb magyar folyóiratok jegyzékét, amelyeket — adott technikai feltételek mellett — mikrolapon javasolunk a könyvtárak rendelkezésére bocsátani.

A szakterületi kooperáció lehetőségeiről, fejlesztési irányairól tanulmányt készítettünk, amely az állománygyarapításon túlmenően foglalkozik a más könyvtári funkciók terén megvalósítható kooperációs formákkal is. A világirodalom területén érdekelt könyvtárak együttműködési modelljére javaslatot dolgoztunk ki. Szakirodalmi szemlét állítottunk össze a szakkönyvtárak állományépítési módszereiről. Esetenként részt vettünk a szakirodalmi kooperációs körök ülésein, helyszíni konzultációkkal nyújtottunk segítséget koordinációs ügyekben. Megkezdtük a kiadványtípusok tipológiai vizsgálatát a leírás szempontrendszerének kidolgozásával; e feladatot az Országos Széchényi Könyvtár érdekelt részlegeivel és a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárával együttműködve végezzük.

Feldolgozás

A könyvtárak általánosan jelentkező káderproblémái egyik jelének tekintetjük az egyéves osztályozói továbbképző tanfolyam iránti igen nagy érdeklődést. Az 1974-ben indult tanfolyamra csak egyetemi végzettséggel rendelkezőket (44 fő) vettünk fel, míg az 1975-öst a középfokú végzettségűek (50 fő) részére szerveztük. (A könyvtárak káderhelyzetére jellemző, hogy a nagy közművelődési könyvtárak főként középfokú szakképzettőségű munkatársakat kénytelenek a munkakörben alkalmazni.) Helyhiány miatt azonban további 30 jelentkezőt el kellett utasítanunk.

Elkészült az ETO-ban 1966 és 1975 között bekövetkezett változásokat összefoglaló kiadvány kézírata, amely a korábbi, hasonló segédletek folytatása lenne.

Az 1975-ös változások bedolgozása végett tartottuk vissza a már kész *Szakkatalógusszerkesztés csoportképzés alapján a közművelődési könyvtárakban* c. kéziratot a sokszorosítástól.

A *Könyvtári raktározási táblázatok* hetedik, javított kiadása megjelent.

Elkészítettük a betűrendbe sorolás szabványtervezetét, és sokszorosítva átadtuk a Könyvtári és Dokumentációs Szabványbizottság titkárságának; a szabványtervezetet megvitatta az MTA Helyesírási Bizottsága, valamint Informatikai és Matematikai Nyelvészeti Munkacsoportja.

Egyhetes céltanfolyamot szerveztünk az Országos Széchényi Könyvtárral együttműködve a régi magyarországi nyomtatványok 1800-ig terjedő periódusa számbavételének előkészítésére. A részt vevő 25 könyvtáros kiválogatásánál az előzetes felkészültség és az alkalmasság mellett tekintettel voltunk arra, hogy a regionális szempont is érvényesüljön.

Zenei részlegek

Szaporodó zenei részlegek, szaporodó tennivalók módszertani gondozásuk terén. Számos esetben konzultáltunk új részlegek létrehozása ügyében, megbízást adtunk a nem zenei hanglemek bibliográfiájának összeállítására, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Zenei Szekciójával közösen egy kis füzetet jelentettünk meg az elektroakusztikai tudnivalókról, az Állami Gorkij Könyvtárral együttműködve megkezdtük és befejeztük a zenei részlegek felmérését, amely jelentős számszerű és minőségi fejlődésről tanúskodik az 1971-es adatokhoz képest. Az említettekről és a zeneoktatási intézmények könyvtárainról a működési és felszereltségi mutatókat is tartalmazó címtárat kívánunk közzétenni.

Több tapasztalateserét szerveztünk a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) zenei szekciójával együttműködve a zenei könyvtárosok számára, s külön egy kétnapos továbbképzést Debrecenben az audiovizuális technikai eszközök kezeléséről.

Helyismereti gyűjtemények

Folytattuk a helyismereti gyűjtemények és bibliográfia műhelykérdéseivel foglalkozó konferenciák sorozatát: 1974-ben a sajtóbibliográfiák szerkesztéséről és kiadásáról (a szegedi Somogyi Könyvtár volt a társrendező) és a sajtórepertóriumok problémáiról a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Bibliográfiai Bizottsága közreműködésével. A konferenciák ajánlásait a *Könyvtáros* című folyóiratban közzétettük, az előadások és hozzászólások kiadásra való előkészítése folyamatban van. 1975-ben Zalaegerszegen a hírlapok feltárása szerepelt napirenden.

Megjelent a helyismereti kutatók kézikönyvei közül az első, amely a múzeumokat ismerteti a helyismereti kutatás szempontjából. Várhatóan nemsokára elkészül a levéltárakról szóló, valamint a helytörténeti kutatás módszertanával foglalkozó kötet kézírata is. A bibliográfiai kötetek közül az első, általános rész anyaggyűjtése 1975-ben lezárult, a többi kötetnél még folyamatban van, a debreceni Tanítóképző Intézettel kötött megállapodás alapján.

Megjelent a B-típusú könyvtárak helyismereti feladatairól szóló módszertani útmutató.

Munkaszervezés

Megszerveztük első vezetői továbbképző tanfolyamunkat az A-típusú közművelődési könyvtárak vezető munkatársai számára. A tudományos és szakkönyvtárak vezető munkatársainak hasonló tanfolyamának előkészítését megkezdtük.

A nagyobb közművelődési könyvtárak munkanormáinak a kidolgozását öt megyei könyvtár részvételével folytattuk. Az elemzőlapokat összesítettük, a zárótanulmány rövidesen elkészül.

Felülvizsgáltunk több mint 30, a közművelődési könyvtárakban használt űrlapot, formanyomtatványt, s a Könyvértékesítő Vállalatnak javaslatot tettünk egyesek módosított formában történő sokszorosítására. Az állományvédelmi jogszabály alkalmazásával kapcsolatban bekértük a könyvtárak észrevételeit, hogy módszertani útmutatóban adhassunk választ a felmerült problémákra.

Gépesítés

A könyvtárgépesítés terén tanulmányt készítettünk a számítógéppel előállított nemzeti bibliográfia output-rendszeréről; az állománygyarapítási folyamat gépesítésének modellezésére egyelőre csak résztanulmányok állnak rendelkezésünkre, összegezésük a jövő év feladata lesz. Konzultációval vettünk részt a GOLEM-program hazai adaptációjában az Építésügyi Minőségellenőrző Intézet és az Építésügyi Tájékoztató Központ felkérésére. A Magyar Tudományos Akadémia Informatikai és Matematikai Nyelvészeti Munkacsoportjával kétnapos konferenciát rendeztünk a mágnesszalagos bibliográfiai adattárak felhasználásáról és a teauruszok kérdésköréről. Az automatizált visszakereső rendszerekről és az adatstruktúrák és sorok gépi kezeléséről egy-egy tanulmányt dolgoztattunk ki.

Az Országos Széchényi Könyvtár felkérésére számítógépes adatfeldolgozó továbbképző tanfolyamot szerveztünk, elsősorban a Magyar Nemzeti Bibliográfia gépesítésével kapcsolatban tematikával. (A 37 hallgató közül 31 az OSZK munkatársa volt.) A négy hónapig tartó, 128 órás tanfolyam során a résztvevők négyszer vizsgáltak.

Könyvtárgépesítési kérdésekben rendszeresen segítettük tanácsokkal a hozzánk fordulókat. A kérdések zöme reprográfiai, illetve kézi lyukkártyákkal kapcsolatos volt. Számos esetben nem könyvtári intézményeknek is nyújtottunk szaktanácsot.

Építés, berendezés

A könyvtárügy anyagi bázisának szilárdulását, bővülését jelentették a könyvtárápítással, berendezéssel, átalakítással, tervezéssel összefüggő feladatok. A Tervezésfejlesztési és Típustervező Intézettel kötött szerződés alapján kidolgoztuk a közművelődési könyvtárak tervezési előírásainak, vagyis a vonatkozó ágazati építési szabványnak a tervezetét. Megjelent a *Városi könyvtárak építése házigyári elemekből* című kiadványunk, amely az előregyártott elemek variációs felhasználására nyújt példákat és ösztönzést. Továbbképző konferenciát rendeztünk a hálózatok könyvtárberendezési, átalakítási kérdésekkel foglalkozó munkatársai-

nak. Elkészítettük a tanácsi közművelődési könyvtárak távlati építési tervének átdolgozott változatát.

Az egyetemi és főiskolai könyvtárak építészeti kérdéseivel foglalkozó tanulmány az anyaggyűjtés fázisában van.

Építési tanácsadó szolgálatunkat öröndetesen sokan vették igénybe. Abból következően, hogy a könyvtár egyre inkább társul egyéb kulturális intézményekkel, komplex intézmények esetében nem korlátozhattuk illetékességünket csak a könyvtári övezetre, hanem az egész intézmény funkcionális és térszerkezeti problematikájával is foglalkoznunk kellett. Többnyire térítés nélkül adtunk szaktanácsot, készítettünk berendezési, bővítési, átrendezési terveket stb.; ezek általában kisebb volumenű munkák voltak. Néhány esetben szerződéses munka formájában adtunk technológiai tervet vagy beruházási javaslatot, amely nagyobb ráfordítást igényelt.

1974-re a fővárosi építési kedv megélénkülése volt a jellemző: különböző formában és más-más mértékben vettünk részt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központja épületével foglalkozó tervtanulmányban, a kőbányai könyvtár betelepítési tervének elkészítésében, a kelenföldi könyvtár kiviteli terveinek és bútorterveinek kidolgozásában, az újpesti művelődési központ könyvtári részének kialakításában, az újpalotai könyvtár tanulmánytervének bírálatában, az óbudai volt selyemgombolyító könyvtári hasznosítására vonatkozó javaslat megtételében. De befejeztük a nyíregyházi Megyei Könyvtár bútorterveinek és telepítési terveinek revízióját, tanulmánytervet dolgoztunk ki a hatvani Művelődési Központ épületére, átalakítási, betelepítési és bővítési javaslatot készítettünk a pécsi Városi Könyvtár központjának egy műemléképületben való elhelyezésére.

1975-ben az összetett funkciójú művelődési intézmények tervezési problémái kerültek előtérbe. Néhány, általános tanulságokkal is szolgáló vállalkozást itt sorolunk fel: Nevelési Központ, Kecel; Művelődési Központ, Százhalombatta; Megyei Könyvtár, Szentendre; Ifjúsági Ház, Hatvan; Megyei Könyvtár, Békéscsaba; Ifjúsági Ház, Szeghalom; Művelődési Központ, Tótkomlós; Művelődési Központ, Budapest, Őrs vezér tér; Nevelési Központ, Debrecen, Újkert.

IV. K Ö N Y V T Á R O S K É P Z É S

A könyvtárosképző szaktanfolyamon 1974 márciusában 88, 1975-ben pedig 112 hallgató tett képesítővizsgát. A honvédségi könyvtárosok számára közvetlen segítségünkkel szervezett könyvtárosképző szaktanfolyam 1975 júliusában fejeződött be; itt 32 hallgató szerzett bizonyítványt. Továbbra is elláttuk az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ, valamint az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ kezelésében működő szaktanfolyamok központi adminisztratív feladatait. A már többször jelzett ellentmondások miatt is, de főként azért, mert döntő lépések történtek a könyvtárosképzés reformja irányában, új évfolyamot már nem iskoláztunk be. A fokozatosan felszabaduló energiáinkat a továbbképzés fejlesztésére és a könyvtári segéderők képzésének segítésére kívánjuk majd fordítani.

Hosszú vajúdas után előbbre jutott a szaktanfolyamot végzett könyvtárosok ügyének a rendeződése. Valószínűleg lehetőség nyílik számukra, hogy államvizsgát tegyenek valamelyik tanárképző főiskolán, s így főiskolai szintű, felsőfokú könyv-

tárosi oklevelet szerezzenek. Közreműködtünk az államvizsga követelményeinek kidolgozásában; a követelményeket lényegében elfogadta az OKDT Képzési és Továbbképzési Szakbizottsága, s továbbította az illetékes minisztériumi szervekhez. Becslésünk szerint mintegy 1000—1500 könyvtáros fog jelentkezni az államvizsgára.

Több tervezetet készítettünk a könyvtári segéderők középiskolai képzésének a bevezetésére. A tervezeteket 1974-ben két alkalommal is megvitatta az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Képzési és Továbbképzési Szakbizottsága, majd a Magyar Könyvtárosok Egyesületében, valamint a népművelési kutatók és oktatók nyári tanácskozása alkalmával is mód nyílt az észrevételek megtételére. A viták után kialakult program, amelyet az év végén terjesztettünk fel a Kulturális Minisztériumba, a könyvtári segéderők (adminisztrátorok) képzését a gimnáziumok III. és IV. osztályában fakultatív tanfolyamként heti nyolc órában irányozza elő. A képzés célja, hogy a tanulók a gyakorlott könyvtárhasználó szintjén ismerjék a könyvtárat és rendelkezzenek azokkal a készségekkel, amelyek az adminisztratív-technikai jellegű munkák elvégzéséhez szükségesek.

1975-ben három gimnáziumban megindult fakultatív tanfolyami formában a közgyűjteményi kezelők kiképzése. Az Oktatásügyi Minisztérium megbízásából elkészítettük a könyvtárosi, valamint a mindhárom közgyűjteményre nézve közös tantárgyak tanterveit, s az egész tanfolyam óratervét. A szükséges jegyzetek és tankönyvek közül kettő már rendelkezésre állt, egy elkészült az év folyamán, négyen még dolgoznak a szerzők. Két gimnáziumban vizsgáltuk meg az új oktatási forma tapasztalatait, amelyeket hasznosítani kívánunk a következő tanévben remélhetőleg már szélesebb keretek között folyó képzésben.

A részfoglalkozású és tiszteletdíjas községi könyvtárosok jelenlegi alapfokú tankönyve elavult. Ezért megbízást adtunk új tankönyv megírására; kéziratot 1976-ban várhatunk a szerzőktől.

Kidolgoztuk a szakmai továbbképzés központi ötéves tervét (1976—1980), amely még minisztériumi jóváhagyásra vár.

Közreműködtünk a népművelő és könyvtáros kutatók és oktatók 1974-es nyári tanácskozásán: a könyvtáros-szekció foglalkozásait megszerveztük. Tapasztalataink szerint azonban a jövőben valószínűleg más formát kell választanunk, s elsősorban a fiatal kutatók szakmai segítésére kell összpontosítanunk figyelmünket. Az oktatás tartalmi és didaktikai kérdéseinek megtárgyalására megvannak az e célra létrehívott szervek, a kutatási eredmények megismertetésére, a problémák megvitatására szakosított konferenciák alkalmasabbak, az oktatókat pedig az egész szakmának szóló továbbképzési formákba és kutatási programokba vontuk be 1975-től kezdve.

V. KUTATÓMUNKA

Kutatásszervezés

Előnyösen hatott kutatásszervezői tevékenységünkre, hogy megbízást nyertünk az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Kutatáspolitikai Szakbizottsága titkársági feladatainak ellátására. 1974 folyamán elkészültek a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi kutatáspolitikai koncepciójának kidolgozásához

szükséges előtanulmányok, s megtörtént vázlatos összefoglalásuk is. A Kutatáspolitikai Szakbizottság 1975 elején foglalkozott a korábbi tanulmányok alapján kidolgozott középtávú (1976–1980) kutatási programmal: némi módosítással elfogadta, majd az OKDT elnökségének is elfogadásra javasolta. Az elnökség 1975 végén küldte szét e programot a kutatómunka fejlesztésére vonatkozó elképzeléssel együtt a könyvtárak, hálózati központok igazgatóinak, valamint egyes érdekes kutatóknak azzal a kéréssel, hogy készítsék el és bocssássák a központi kutatásnyilvántartás és -szervezés rendelkezésére ötéves kutatási terveiket.

Előadásokkal és hozzászólásokkal több országos és nemzetközi konferencián vettünk részt, például a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat és az UNESCO szabaddíó konferenciáján, a Kritikusok Nemzetközi Szövetségének konferenciáján, az MTA Művelődéskutatási Bizottságának kerekasztal-megbeszélésén, a Magyar Építőművészek Szövetsége által a nevelési központokról rendezett konferencián stb.

Két akadémiai együttes, a Művelődéskutatási Bizottság, valamint az Informatikai és Matematikai Nyelvészeti Munkacsoport titkársági teendőit is elláttuk. Az ELTE Eötvös Kollégiumával közvetlen kapcsolatokat építettünk ki; ennek keretében lehetőség nyílik speciális szemináriumok tartására.

Az 1974/75-re meghirdetett kutatási felhívásunk nem váltott ki nagy érdeklődést, alig néhányan jelentkeztek csak a felsorolt témákra. Valószínűleg azért is, mert a szervezőmunkára nem fordítottunk elég gondot. Egyedül az olvasáskutatás és könyvtárszociológia terén ítéhetjük kielégítőnek kutatásszervezési tevékenységünket; az ilyen témák iránt érdeklődő könyvtárak munkatársai számára több egynapos továbbképzést rendeztünk, bevontuk őket kutatásainkba, s számos esetben adtunk tájékoztatást, ösztönzést, módszertani segítséget.

Új formát jelentett a fiatal, kezdő kutatóknak nyújtott segítség terén az az egyhetes (44 órás) kutatómódszertani tanfolyam, amelyet 1975-ben a könyvés és könyvtártörténeti témákkal foglalkozók (25 fő) számára szerveztünk. A nagy érdeklődés és az előadások visszhangja miatt jövőre meg kell ismételnünk ezt a tanfolyamot is.

Vezetjük a kutatásokról és kutatókról készített nyilvántartást, s a bejelentések alapján évenként összefoglaló jelentést adtunk közre.

Kutatások

Összetett vizsgálatokat kíván meg az irodalmi ízlés fejleszthetőségének megállapítására, a fejlesztés módszereinek kidolgozására vonatkozó kutatás. A könyvtár pedagógiai funkciójának egyik alapkérdéséről van szó, amelynek tisztázása szakmánkban szinte alapkutatásnak számít, s elméleti-leíró eredményei mellett közvetlen gyakorlati kihatásai is vannak. E vizsgálódási körben megjelent *Az irodalmi érték esélye lektürolvasóknál* című kutatási jelentés, majd a kutatás nyersanyagából a Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézetével kötött szerződés alapján kiadásra előkészítettük kilenc munkás olvasóportréját, s a gyakorló könyvtáros számára módszertani megjegyzéseket is fűztünk hozzájuk. Ezzel a kutatási jelentés általánosított megállapításait egyfelől konkrét illusztrációkkal, esettanulmányokkal kívántuk szemléletessé tenni, másfelől ösztönzést és útbaigazítást adni az olvasóval foglalkozó könyvtárosnak olvasói alaposabb megismeréséhez.

A gyűjtemény nyomdában van. (Ezt a kutatást az MTA jutalomban részesítette.)

Új matematikai statisztikai módszerek alkalmazásával a könyvtárakban folyó lektúrolvasás adatait feldolgoztuk, s ezzel előkészítettük az olvasószolgálatban irodalomajánló tevékenységet folytató könyvtárosok hasznos segédeszközének kiadását. A tervezett kiadvány hasonló lesz GONDOS Ernő: *Ízlésalakzatok* című munkájához, amely adott olvasói ízlésképben egymást vonzó, illetve taszító műveket foglal táblázatokba. Résztanulmányban már feldolgoztuk e kutatás eredményeit.

Több könyvtár vállalkozott kísérletképp a szépirodalmi állomány értékszintjének emelésére, a lektőrök kivonására. 1975-ben a jászárokszállási Községi Könyvtár állományalakítási-ízlésformálási kísérletének eredményeit tettük közzé. A kis füzet kedvező tapasztalatokról számolt be.

A kezdeti nehézségek leküzdése után eredményeket ígér a modern irodalmi művek befogadását nemzetközi összehasonlító módszerrel vizsgáló kutatásunk. Bolgár, lengyel és szovjet partnereink együttműködési készségének hála 1974-ben mindhárom országban megtörtént az adatfelvétel. A rendelkezésünkre bocsátott adatokat 1975-ben feldolgoztuk, s eddig már több résztanulmány is elkészült.

1973-ban megismételtük az 1968-as felmérést, amely a közművelődési könyvtárakban vizsgálta a társadalomtudományi művek olvasottságát. 1974 végére befejeződött az adatok feldolgozása, s 1975-ben összegeztük a statisztikai módszereket alkalmazó felmérés eredményeit, ezeket aztán szakfelügyeleti segédletként adtuk közre. A fontosabb megállapításokról és következtetésekről a *Társadalmi Szemlé*-ben jelent meg cikk.

Folytatódott a Népművelési Intézet anyagi támogatásával a történelmi műveltség és a történelmi olvasmányok kölcsönös összefüggését vizsgáló kutatásunk; a felvétel adatait gépileg dolgoztuk fel. Előzetes kutatási jelentést készítettünk, s vitája alapján további kiegészítő vizsgálódásokat, illetve elemzéseket végzünk. E kutatás egyik hajtásából nőtt önálló témává az *Egri csillagok* gyerekolvasói körében végzett befogadásvizsgálat; itt megtörtént az adatfelvétel, s megkezdődött az adatok feldolgozása.

A terveknek megfelelően haladt előre a hosszabb időszakot átfogó kutatásunk, amely a könyvtárhasználat és a könyvtáron belüli interperszonális kapcsolatok hatását vizsgálja. Megjelent az induló helyzetet rögzítő kutatási jelentés, lebonyolítottuk a második adatfelvételt. A kutatási jelentés lényegében elkészült, 1976-ban történik meg lektorálása és a kézirat kiadásra való előkészítése.

Régóta tervezett kutatás indult meg 1974-ben, mégpedig a könyvtárosi pálya profiljának lélektani megközelítésben való vizsgálata. Elkészültek az adatfelvétel „műszerei”, megtörtént a próbafelvétel és 1975-ben a kérdőíves adatfelvétel; a mélyinterjúk és időmérlegek elkészítése áthúzódik 1976-ra.

Feldolgoztuk a közművelődési könyvtárakban működő klubok és művelődési közösségek tevékenységét elemző vizsgálat adatait, s hozzákezdünk a kutatási jelentés megírásához. (A kutatást a köznevelési alaphól a Népművelési Intézet támogatta.)

A Kohó- és Gépipari Minisztérium Tudományos Műszaki és Tájékoztatási Intézetével kötött együttműködési szerződés alapján elkészítettük a tezaurusok elméleti és módszertani kérdéseit feldolgozó tanulmány kéziratát. Jelenleg a munka függelékén (bibliográfia, szerkesztési szabályzatok stb.) dolgozunk.

VI. SZOLGÁLTATÁSOK

Új Könyvek

Nagy erőfeszítéseket tettünk az *Új Könyvek* című állománygyarapítási tanácsadó folyóiratnak továbbfejlesztésére. A növekvő számszerű adatok csak mennyiségileg jellemzik e szolgáltatás fejlődését; 1973-ban 2400, 1974-ben 3100 s 1975-ben 3300 tételt dolgoztunk fel. Sokkal fontosabb azonban a minőségi változás, ami a választék bővüléséből adódik.

Az *Új Könyvek* körül — hisszük — hasznos szolgáltatások egész rendszere van kialakulóban. Nem is elsősorban arra a változásra gondolunk — mert eleve fenntartásaink voltak vele kapcsolatban —, ami a kiadó, a Könyvértékesítő Vállalat határozott kívánságára 1975-ben jött létre. (A hazai és külföldi kiadású magyar nyelvű anyagot tartalmazó törzssorozaton kívül külön sorozatban kellett közreadnunk a szűkebb érdeklődésre számot tartó szakirodalmat, az idegen nyelvű könyveket, valamint a nemzetiségek anyanyelvi irodalmát; jövőre újabb változások várhatók.) Sokkal inkább az újabb dokumentumtípusokat felölelő sorozatokat és egyéb szolgáltatásokat tekintjük a „rendszer” tagjainak.

Eredményesnek bizonyult az Országos Széchényi Könyvtár Gyarapítási Osztályával kialakított együttműködés, amelynek alapján 1974 óta negyedévenként megjelenő füzetben tesszük közzé a legfontosabb külföldi kézikönyvek ajánló jegyzékét nagyobb közművelődési könyvtárak számára.

Az anyanyelven megjelent irodalommal való ellátás javítása érdekében az Állami Gorkij Könyvtárral együttműködve ugyancsak 1974-ben megindítottuk a Nemzetiségi Könyvek című állománygyarapítási tanácsadót. 1975-től kezdve megváltozott funkcióval jelent meg: míg korábban az ajánlott művek közvetlen rendelkezést segítette elő, most elsősorban a korábban kiadott nemzetiségi törzsananyagjegyzékek kurrens folytatását tekintette feladatának.

Hosszabb előkészület után 1975-ben indítottunk két új, negyedéves tájékoztatót. Az *Új Hanglemezek* a hazai kiadású komolyzenei, népzenei, prózai és mozgalmi hanglezemest öleli fel; a füzetekhez megrendelőlapot csatolunk, s az Országos Széchényi Könyvtárral együttműködve lehetővé tettük, hogy a könyvtárak megrendelhessék a felsorolt tételek katalóguscéduláit, cédulánként 50 fillérért. Az *Új Kották* c. sorozatot a Zeneműkiadó Vállalattal kötött szerződés alapján jelentetjük meg.

Segédletek

A tájékoztatási és állománygyarapítási munkában különféle segédletekkel igyekszünk a könyvtárakat támogatni.

A kiskönyvtárak állományépítő és tájékoztató munkájának segítésére hozzánk fordultunk az *Új Könyvek* első tíz évfolyama válogatott kumulációja elkészítéséhez, s azoknak a műveknek a kijelöléséhez, amelyekre ezekben a könyvtárakban nincs szükség, s visszavonhatók az ellátási rendszer magasabb egységeibe.

A kézikönyvtári mintajegyzék munkálatai lassabban haladnak a tervezettnél.

Előrehaladt az A-típusú könyvtáraknak beszerzésre javasolt folyóiratok annotált jegyzéke, amelyben megfelelő utalás történik a B- és C-típus szükségleteire is.

Megjelentettük az Országos Széchényi Könyvtár betűrendes katalógusában kiemelt szerzők jegyzékét, amelyet elsősorban katalógusszerkesztési és tájékoztatói segédletként használhatnak majd a könyvtárak, ajánló jegyzéket tettünk közzé különféle folyóiratokban; nyomdába adtuk az *Események — Évfordulók* című éves eseménynaptár 1975. és 1976. évi kötetét. Kiadásra előkészítettük a nem zenei hanglemezek diszkográfiáját és a hazai zenei szakkönyvek és ismeretterjesztő kiadványok bibliográfiáját. Folyamatosan szerkesztettük a *Látóhatár* c. folyóiratban közölt cikkbibliográfiát, s az olvasói észrevételek alapján új tárgyszavazási rendszert dolgoztunk ki. Hosszú előkészületek után 1974-ben végre megjelent a *Nagyvilág* című folyóirat 15 éves repertórium; megkezdtük az 1971—1980-as évkör repertorizálását; az *Új Írás* c. folyóirat 1961—1973-as repertóriumát, amelynek kéziratát a debreceni Városi Könyvtár bocsátotta rendelkezésünkre, nyomdába küldtük.

Könyvtártudományi Szakkönyvtár

Könyvtártudományi Szakkönyvtárunk a restanciák felszámolására, a folyamatos munka kialakítására és a jelentős mértékben megnövekedett olvasói forgalom zavartalan lebonyolítására összpontosította erejét. Befejeztük az állomány revízióját, s az állomány egyes részeit a használat igényeinek megfelelően rendeztük át (a régi anyagot a vári raktárba szállítottuk fel, a fordítások közvetlen hozzáférhetőségét biztosítottuk, az olvasótermi állományt felfrissítettük, az egyetemi kötelező irodalmat kihelyeztük, a folyóiratállományt selejteztük, a duplumokat átadtuk más könyvtáraknak stb.). Megkezdtük a kötetésben mutatkozó nagy lemaradás felszámolását.

Megindult a nem hagyományos dokumentumtípusok gyűjteményeinek kialakítása (útijelentések, disszertációk, IFLA-anyagok, prospektusok). Lezártuk az ETO-rendszerű szakkatalógust (betűrendes mutatója gépelés alatt áll) és a korszerűsített tárgyszójegyzék alapján megkezdtük az új tárgyszókatalógus építést; az új tárgyszójegyzéket a magyar könyvtári szaktezaurusz kialakítása felé tett lépésnek tekinthetjük. Elkészült a periodikaállományt feltáró katalógusok sora; kéziratban kötetkatalógus is rendelkezésre áll. Az 1968 és 1974 között készült fordításokat tárgyszavaztuk. Az OSZK központi katalógusától érkező könyvtári és informatikai művek céduláiból betűrendes és szakszerinti katalógus készül; a gyenge minőségű felvételek miatt a tételekből egyelőre nem jelenhet meg össze-sített gyarapodási jegyzék. Az olvasók és használt egységek száma ugrásszerűen nőtt, amihez biztos hozzájárult a könyvtári bútorzat felfrissítése, a szolgáltatások bővülése (figyelőszolgálat, irodalomkutatás, másolatok kiadása, könyvtárközi kölcsönzés, fordítás), s a könyvtárosok szolgálatkész magatartása is.

Dokumentációs kiadványok

Folyamatosan szerkesztettük a *Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája* c. kiadványt, 1974-ben 2730 tételt, 1975-ben 1927 tételt dolgoztunk fel. Elkészült és megjelent az 1973. és 1974. évi betű- és szakrendi mutató; sokszorosításra készítjük elő az 1970—1974-es évek kumulált mutatóit. Az 1965—1969-es mutatókat pedig már nyomdába adtuk.

A *Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom* c. referáló lapunk az évente feldolgozott mintegy 2000 tételből közel ezret közölt (ezek felét referátummal, másik felét címfordítással) évi négy számban. A nyomdai átfutás lassúsága komolyan veszélyezteti a lap használhatóságát. Sikertült a *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* című folyóirat referáló tevékenységével még inkább összehangolni a mi munkánkat; az ott referált tételekről mi nem adunk referátumot, hanem utalunk a megjelenés helyére. Megjelentettük az első öt évfolyam kumulált mutatóit. Hosszú évek után végre sikerült közreadni e dokumentációs folyóirat 1974. évfolyamából hiányzó 3. és 4. számot.

Szerkesztettük a *Könyvtári Figyelő* c. folyóirat külföldi anyagát és gondoztuk a lap egészét. 1975-től kezdve az egyes számokba kötve jelenik meg a tartalomjegyzék három idegen nyelven és rövid annotációkkal ellátva. A folyóirat húszéves repertóriumának munkálatai megkezdődtek.

VII. NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

Nemzetközi kapcsolataink tovább fejlődtek: mennyiségileg és minőségileg növekedtek, intenzívebbekké váltak és az általános tájékozódás helyett konkrét tennivalókra koncentráálódtak.

1974-ben külföldről 21 látogató keresett fel bennünket, 13 munkatársunk 23 ízben utazott külföldre — de csak négy esetben tartott ez tovább, mint tíz nap. 1975-ben szocialista országokból 22, más országokból 26 kolléga keresett fel bennünket. (Az utóbbi számban a kölni könyvtáros iskola 22 hallgatója is benne foglaltatik.) Munkatársaink 19 esetben utaztak külföldre.

Bennünket ért az a megtiszteltetés, hogy megrendezhettük a szocialista országok olvasáskutatói szakembereinek második konferenciáját. Hosszú és gondos előkészítő munka után 1974. október 15. és 19. között sikeresen lezajlott a konferencia, amelyen bolgár, cseh, lengyel, mongol, német, román, szlovák, szovjet és magyar szakemberek vettek részt, összesen 23 referátummal. A referátumokat több nyelven sokszorosítottuk, s előzetesen a résztvevők rendelkezésére bocsátottuk. A konferencia teljes anyagát sajtó alá rendeztük, sokszorosítására 1976-ban kerül sor.

A magyar—jugoszláv kulturális egyezmény alapján és a Kulturális Minisztérium megbízásából a pécsi Megyei Könyvtár tevékeny közreműködésével 1975. július 7. és 19. között szemináriumot rendeztünk a jugoszláviai magyar könyvtárosoknak. A Pécsen tartott előadásokhoz több napos dunántúli és pesti tanulmányút csatlakozott.

Az NTMIR keretében működő, az Információ Elmélete és Gyakorlata Nemzetközi Információs Szolgálatban bázisszervi feladatokat látunk el az információ- és könyvtárügy gépi berendezéseiről megszervezendő szolgálatban. Kidolgoztuk a szolgálat rendszertervét és technikai tervét, elkészítettük az adatlapokat, kapcsolatot építettünk ki a moszkvai Állami Tudományos-Műszaki Nyilvános Könyvtárral és a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárával. Megkezdjük a szolgálat rubrikátorának kialakítását.

A magyar könyvtárügy eredményeinek megismertetésére 1974-től kezdve angol mellett már oroszul is kiadtuk évente kétszer a válogatott magyar szakirodalmat (számonként 50—60 tétel) tartalmazó referáló lapot. Az orosz nyelvű

variánst mintegy 100, az angolt pedig 250 címre küldjük. Az érdeklődés a lap iránt egyre növekszik, propagandafunkcióján túl értékes csereanyagunkká is vált.

Kiállításcerét bonyolítottunk le a prágai Állami Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Szektorával. 1974. április 4-én, a felszabadulás 29. évfordulóján nyílt meg Prágában a szocialista magyar könyvtárügy 25 éves fejlődését és eredményeit bemutató kiállításunk cseh kollégáink nagyvonalú rendezésében, s májusban pedig Budapesten és Miskolcon tekinthettük meg a kiállítás cseh és szlovák megfelelőjét.

Ugyanezt a kiállítást 1975-ben bemutattuk Szófiában és Berlinben is. A kiállításokhoz előadások csatlakoztak a magyar könyvtárügyről.

Az UNESCO és a FID illetékes szervek felévenként bejelentettük a magyar könyvtári, dokumentációs és levéltári kutatásokat; néhány megkeresés máris érkezett a bejelentések nyomán.

Több nemzetközi konferencián vettünk részt: 1974-ben Bukarestben a szocialista országok könyvtárügyi módszertani központjainak konferenciáján (referátumaink az országos könyvtári rendszer egységéről, valamint a különböző típusú könyvtárak megyei együttműködéséről szoltak), Prágában a nagy központi könyvtárak gépesítéséről tartott kollokviumon (referátumokat nyújtottunk be a központi tárolókönyvtár kérdéséről, valamint a gépesített nemzeti bibliográfia output-rendszeréről), Neubrandenburghban az európai szocialista országok könyvtárépítési koordinációs központjának megbeszélésén (referátumunk a közművelődési könyvtárak építési tapasztalatairól szolt); 1975-ben Schwerinben a szocialista szakemberek közreműködésével készülő könyvtárépítési kézikönyv szerkesztőségi megbeszélésén, Potsdamban a szocialista országok építési és berendezési konferenciáján (egy referátumot nyújtottunk be), a jugoszláviai Vajdaság gyerekkönyvtárosai tanácskozásán (több előadást és bemutatót tartottunk), a szlovák gyerekkönyvtárosok szemináriumán (két előadás), Finnországban a Finn Nemzeti UNESCO Bizottság könyvtárépítési konferenciáján (korreferátum), az IFLA oszói közgyűlésén.

Cikkeket küldtünk angol, bolgár, francia, nyugatnémet és szovjet szerkesztőségeknek. Szlovákiában lefordították egyik kiadványunk egy fejezetét, egy másiknak szlovák nyelvű kiadását tervezik; elkérték a Játék a könyvtárban c. rádiósorozat teljes dokumentációját.

(Összeállította: Papp István)

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai

a) Önálló kiadványok

1974

ADORJÁN Bencéné—BORSOS Istvánné

Szaktezauruszok készítésének módszerei és alkalmazásuk a visszakeresésben. Bp. 1973. NPI. 93 p.

BÉNYEI Miklós

Helyismereti munka a „B” típusú könyvtárakban. Módszertani útmutató. Bp. 1974. NPI. 72 p.

CSÜRY István

A munkaszervezés helyzete és problémái a hazai tudományos könyvtárakban. Bp. 1973. NPI. 74 p.

DOMOKOS Miklósné

Tezaurusz-szerkesztés. Bp. 1973. NPI. 58 p.

Falvak és peremkerületek szakaszosan felépíthető kiskönyvtárai. Bp. 1974. NPI. 8 p. 24 t.

Fiatalok a könyvtárban. (Az 1972. évi országos könyvtári pályázat „A közművelődési könyvtárak ifjúsági szolgálata” c. téma pályaművei.) Bp. 1973. NPI. 133 p.

FÖLDI Egon

A hangtárak létesítésének technikai problémái. Bp. 1974. OSZK—KMK. 37 p. (Magyar Könyvtárosok Egyesülete. Előadások—viták 3.)

Gépi adatfeldolgozás a könyvtári munkában. PAPP Józsefné: *Gépi adatfeldolgozás alkalmazása a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtárának könyvfeldolgozó tevékenységében.* + NOVÁK Ákos: *A gépi adatfeldolgozás további alkalmazási lehetőségei a Központi Könyvtár egyéb munkaterületein.* Bp. 1974. NPI. 89 p.

HALÁSZ László—NAGY Attila

Hatásvizsgálat könyvtárban. I. Kutatási jelentés. Bp. 1974. NPI. 152 p.

Hanglemek a közművelődési könyvtárakban. (Ajánló jegyzék.) Bp. 1973. NPI. 235 p.

HARASZTY Gyula

„Hajszálgyökerek” és a hungarika-bibliográfia. Bp. 1974. OSZK—KMK. 22 p. (Magyar Könyvtárosok Egyesülete. Előadások — viták 2.)

HAVAS Katalin

Rendezvények, művelődési körök, ifjúsági klubok a közművelődési könyvtárakban. (Helyzetkép.) Bp. 1974. OSZK—KMK. 57 p.

HORVÁTH Tibor

A könyvtári szolgáltatások rendszere. Bp. 1974. OSZK—KMK. 45 p.

KAMARÁS István

Az irodalmi érték esélye a lektúrolvasóknál. Kutatási jelentés. Bp. 1974. NPI. 91 p.

KÁROLYI Ágnes

Pedagógusok — Információ — Könyvtár. Kutatási jelentés a pedagógusok olvasási kultúrájával kapcsolatban. Bp. 1974. NPI. 98 p.

KATSÁNYI Sándor

Pedagógusok mint szaktájékoztatók. Bp. 1975. OSZK—KMK. 31 p.

A közművelődési könyvtári ellátás. Irányelvek a távlati tervezéshez. Bp. 1973. NPI. 96 p.

MÁNDY Gábor

A közművelődési könyvtárak állománygyarapításának néhány jellegzetessége 1968—1972. Bp. 1973. OSZK—KMK. 56 p.

SONNEVEND Péter

Szakirodalmi ellátottsági vizsgálatok. (Szemle és módszertani következtetések.) Bp. 1973. NPI. 57 p.

A szocialista országok olvasáskutatási szakembereinek konferenciája. Budapest, 1974. október 14—19. Bp. 1974. 1—25. sz. tájékoztató. Magyar, valamint részben orosz, német és angol nyelven.

Településeink könyvtári ellátása 1973. Bp. 1974. NPI. 34 p.

Városi könyvtárak építése házyári elemekből. Bp. 1974. NPI. 11 p. 22 t.

1975

ARATÓ Antal

Állományalakítás és izlésformálás egy községi könyvtárban. Jelentés egy kísérletről. Bp. 1975. OSZK—KMK. 27 p.

BACZONI Tamásné

Kiemelt szerzők az Országos Széchényi Könyvtár olvasói betűrendes katalógusában. Bp. 1974. NPI. 304 p.

BENDA Kálmán

A francia Annales-kör történetírása. Bp. 1975. OSZK—KMK. 16 p. (Magyar Könyvtárosok Egyesülete. Előadások — viták 6.)

BERECZKY Lászlóné

A betűrendes leírókatalogus szerkesztése a közművelődési könyvtárakban. Bp. 1974. NPI. 106 p.

BERLÁSZ Jenő

Tájékoztató a kéziratári gyűjtőkörrel, rendszerezéssel és a kézirat-katalogusok sajtó alá rendezéséről. Bp. 1975. OSZK—KMK. 22 p.

BERLÁSZ Jenő

A történettudományi tájékoztatás segédkönyvei. A közművelődési ... könyvtárosok továbbképző szaktanfolyamához készült segédanyag. Bp. 1975. OSZK—KMK. 108 p.

Az egyetemi könyvtárak működéséről és szolgáltatásairól 1945—1974. Tájékoztató adatok. Összeáll. FÉNYES Miklós. Bp. 1975. OSZK—KMK. 51 p.

Gyerekeknek kölcsönző könyvtárak szakfelügyelete. Módszertani segédanyag. Összeáll. KERESKES Pálné, VARGHA Balázs. Bp. 1975. OSZK—KMK. 22 p.

Gyerekkönyvtári tanulmányok. Szerk. VARGHA Balázs. Bp. 1973. NPI. 369 p.

HARASZTHY Gyula

A kézirtattól és az ősnymtatványtól az audiovizuális ismerethordozókig. Bp. 1975. OSZK—KMK. 21 p. (Magyar Könyvtárosok Egyesülete. Előadások — viták 5.)

Helyismereti kutatók kézikönyvei. Intézményi adattárak. Múzeumok. Összeáll. KISS László. Bp. 1975. NPI. 160 p.

KATSÁNYI Sándor

A társadalomtudományi irodalom forgalma a közművelődési könyvtárakban. Jelentés egy vizsgálatról. Szakfelügyeleti segédlet. Bp. 1975. OSZK—KMK. 58 p.

Könyvtár- és irodalom-népszerűsítés. Tanulmányok. Szerk. PELEJTEI Tibor. Bp. 1975. NPI. 148 p.

Könyvtári raktározási táblázatok. Szerk. BERECZKY Lászlóné. A gyerekkönyvtári raktározási rend c. részt összeáll. VARGHA Balázs. 7. jav. kiad. Bp. 1974. NPI. 92 p.

A munkások könyvtári ellátásának feladatai. Szöveggyűjtemény. Bp. 1974. NPI. 100 p.

A Nagyvilág repertórium 1956—1970. Összeáll. KÖRTÉS Júlia. Bp. 1973. OSZK—KMK. 831 p.

Olaszási program a felszabadulás 30. évfordulójának évében. Bp. 1974. OSZK—KMK. 36 p.

Olaszási program a felszabadulás 30. évfordulójának évében. Szerk. és a módszertani útmutatót írta PELEJTEI Tibor. Bp. 1974. OSZK—KMK. 48 p.

Órák a könyvtárban. Szerk. KATSÁNYI Sándor. Bev. KÖNYVES-TÓTH Lilla. Bp. 1974. NPI. 150 p.

Az osztályozás néhány kérdése. VAJDA Erik: *Az osztályozás egyes kérdései.* + HOLLÓS Miklós: *Az osztályozás aktuális kérdései.* Bp. 1975. OSZK—KMK. 65 p. (Magyar Könyvtárosok Egyesülete. Előadások — viták. 4)

POLÓNYI Péter

Az állományminőség vizsgálatának módszerei. Részlet. ... „Szempontok a közművelődési könyvtári állomány és az állományformálás minőségének vizsgálatához” c. készülő tanulmányból. Bp. 1974. OSZK—KMK. 38 p.

Régi könyvek és kéziratok. Tanulmánygyűjtemény. Összeáll. PINTÉR Márta. Bp. 1974. NPI. 379 p.

Reprográfia és kiadványkészítés a könyvtárban. A közművelődési könyvtárosok továbbképző tanfolyamának előadásai. Szerk. PELEJTEI Tibor. Bp. 1973. NPI. 165 p.

SALLAI István

Az „A” és „B” típusú könyvtárak térszükséglete. Számítások a „Szakmai irányelvek a tanácsai közművelődési könyvtárak távlati fejlesztési tervéhez” c. dokumentum végrehajtásához. Bp. 1975. OSZK—KMK. 44 p.

SURJÁN Miklós

Bevezetés a könyvtár és szakirodalom használatába. (Segédlet a Pécsi Főiskola levelező hallgatói számára.) Bp. 1975. OSZK—KMK. 78 p.

Településeink könyvtári ellátása. 1974. Bp. 1975. NPI. 49 p.

URBÁN László

Konstruktion von Büchermagazinen. Bp. 1975. OSZK—KMK. 19 p.

URBÁN László

Razmerü knigohraniliscs. Bp. 1975. OSZK—KMK. 20 p.

b) *Időszaki kiadványok*

1974

Események — Évfordulók 1975. Összeáll. PELEJTEI Tibor.

Eseménynaptár. 1—4. szám. *Repertorium 1963—1972.* Bp. 1973. NPI. 59 p.

Hungarian Library and Information Science Abstracts. 1—2. sz.

Könyvtár és Művelődés. 1—9 sz.

Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom. Referáló lap. 1—4. sz.; *Mutató 1969—1973.* Bp. 1974. NPI. 114 p.

Könyvtári Figyelő. 1—6. sz.

A magyar könyvtárak bibliográfiai tervei. 1974. Összeáll. PINTÉR Márta.

A Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája. 1—4. sz. *Mutató 1973.* Bp. 1974. OSZK—KMK. 77 p.

Nemzetiségi Könyvek. Tájékoztató a nemzetiségek könyvtári ellátásához. 1—6. sz.

Új Könyvek. 1—33. sz.

Új Könyvek. Melléklet. 1—10. sz.

Új Külföldi Kézikönyvek. 1—4. sz.

Vengerszkaja Literatura po Bibliotekovedeniju i informatike. Referativnij zszurnal. Bp. OSZK—KMK. 1972—1973. 200 p.; 1974. 1—2. sz.

1975

Események — Évfordulók 1976. Összeáll. PELEJTEI Tibor.

Eseménynaptár. 1—4. sz.

Hungarian Library and Information Science Abstracts. 1—2. sz.

Könyvtár és Művelődés. 1—6. sz.

Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom. Referáló lap. 1964. 3—4. sz. — 1975. 1—4. sz.

Könyvtári Figyelő. 1—6. sz.

A magyar könyvtárak bibliográfiai tervei. 1975. Összeáll. PINTÉR Márta.

A Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája. 1—4. sz.; *Mutató 1974.* Bp. 1975. OSZK—KMK. 82 p.

Nemzetiségi Könyvek. Tájékoztató a nemzetiségek könyvtári ellátásához. 1—5. sz.

Új Hanglemek. 1—3. sz.

Új Kották. 1—3. sz.

Új Könyvek. 1—25. sz.

Új Könyvek. Idegen nyelvű könyvek. 1—9. sz.

Új Könyvek. Nemzetiségek anyanyelvi irodalma. 1—8. sz.

Új Könyvek. Szakirodalom. 1—4. sz.

Új Külföldi Kézikönyvek. 1—4. sz.

Vengerszkaja literatura po bibliotekovedeniju i informatike. Referativnij zszurnal. 1—2. sz.

Деятельность Центра библиотековедения и методической работы в 1974-1975 гг.

Введение отчета коротко суммирует основные результаты планового периода — 1971—1975 гг. Последующие за введением две главы отчета подробно излагают деятельность последних двух лет.

Между задачами библиотечно-политического характера особенно важное значение предоставляют подготовительные труды для издания решений (например — анализ развития библиотечного дела в периоде пятилетнего плана, разработка концепции комплексных культурных учреждений, проблемы комплектования фондов в массовых библиотеках, состояние и развитие некоторых библиотечных услуг и т. д.). Центр — по мере своих сил — поддерживал проверку и деятельность государственной и областной библиотечной инспекции по специальности. Опубликовал статистические издания и разработал предложения для развития системы предоставления данных.

Особое внимание приобрели в работе Центра специальные вопросы или услуги отдельных типов библиотек, отдельных читательских слоев. Сюда можно отнести функциональное развитие массовых библиотек, разработку моделей отдельных специальных библиотек, продвижение библиотечного обслуживания читателей рабочих, детей и молодежи, и наконец, библиотечное обслуживание национальностей.

Из работ, касающихся некоторых областей библиотечной работы, достойные упоминания усилия в области пропаганды книги и библиотеки (напр. читательские движения, курсы, разные издания), исследование комплектования фондов массовых библиотек, побуждение отраслевой кооперации, курс для повышения квалификации в области классификации, помощь музыкальным и краеведческим отделениям библиотек, решение задачи в области организации библиотечной работы, механизации и библиотечного строительства.

В области подготовки библиотекарей Центр принял участие в разработке предложения для реформы подготовки библиотекарей (напр. начало подготовки библиотечных администраторов, для окончивших специальный курс среднего уровня, подготовка вузовских государственных экзаменов).

На основании сотрудничества с Государственным библиотечным и документационным советом развилась деятельность в области организации исследовательской деятельности. Подготовлена концепция исследовательской политики и пятилетняя программа исследований. Исследовательская деятельность Центра была направлена главным образом на исследование в области формирования литературного вкуса, восприятия литературных произведений, исследования пользования общественно-научной литературой, эффекта библиотеки, библиотечной профессии и теории и практики тезаурусов.

Из услуг Центра дальше развивался круг тех периодических изданий, которые направлены на ориентацию массовых библиотек в области комплектования фондов. Для предоставления помощи в информационной работе библиотек, готовятся несколько библиографий. Повысилось пользование Специальной библиотекой по библиотековедению. Систематически опубликованы библиотечные и информационно-документационные журналы.

В области международного сотрудничества достойные упоминания организованная в 1974 г. в Будапеште международная конференция социалистических стран по вопросам исследования чтения, организованная в четырех странах выставка по венгерскому библиотечному делу и включение Центра в Международную систему научной и технической информации.

The work of the Centre for Library Science and Methodology in 1974-1975

The introductory part of the report summarizes in short the principal results of the plan period from 1971 to 1975. The following seven chapters describe in detail the activity displayed in the last two years.

Among the tasks of supporting library policy the studies dealing with the preparation of decisions were of special importance (e.g. analysis of the development of

the 4th Five-Year — Plan-period; conception of the complex cultural institutions; acquisition problems in public libraries; state and development of some library services, etc.). The Centre, doing its best, supported the investigations and working of the national and county library supervision. It issued statistical publications and elaborated proposals for the development of the system of statistics.

Special attention was paid to some important problems and services of library types as well as to readers' strata. The functional development of public libraries, the elaboration of models of library types as well as the library service to reading workers, children and young people, finally, to national minorities might be included here.

Among the activities dealing with certain fields of library work the following are worth to be mentioned: efforts for the propaganda of book and library (readers' movements, courses, publications); investigation of accessioning in public libraries; encouragement of cooperation in subject fields; continuation course for classification; assistance to music and local history departments; solving of tasks concerning organisation of labour, mechanization and building.

The Centre participated in the preparation of educational reform in librarianship (institution of library clerk training; preparation of state examination for those qualified on middle grade courses in colleges).

Through the cooperation with the National Board for Librarianship and Documentation the activity in the field of research organisation developed: the conception of research policy and the five-year program of research reached completion. The most important researches of the Centre are aimed at the literary taste, reception of literary works, circulation of works of social sciences, influence of the library, librarians' profession and practice of thesauri.

Among the Centre's services the periodical publications for orientation the accessioning of public libraries continued to develop. A number of bibliographies are in preparation to assist information work. The Library Science Library is used increasingly, the documentation journals covering library and information science are published regularly.

In the field of international cooperation the following events are worth mentioning: reading research conference of socialist countries, organised in Budapest (1974); Hungarian library exhibition displayed in four countries; engagement of the Centre into the International Scientific and Technical Information System.